

NÉPNEVELŐ

NEVELÉS- ÉS OKTATÁSÜGYI LAP

A MAGYARORSZÁGI LATIN ÉS GÖRÖG SZERTARTÁSÚ KATHOLIKUS NÉPOKTATÁSI INTÉZETEK SZAMÁRA

Kiadja a SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT Budapestben.

Megjelenik minden vasárnap egyívnyi terjedelemben.

Megkapja e lapot minden kath. népoktatási intézet egy példányban ingyen.

Előfizetési ár: egész évre kor. 6.—.

Kéziratokat nem küldünk vissza.

Szerkesztőség és kiadóhivatal

BUDAPEST,

Szentkirályi-utca 28b. sz. a.

(SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT)

A hirdetések árszabálya:

A pályázati hirdetéseknek minden egyes szóért minden közlés után 6 filler (3 krajczár) fizetendő.

Egyét. hirdetésekül:

egysz. oldal ... kor. 22. — negyed oldal ... kor. 5.
fél oldal ... » 16. — nyolczad oldal » 4.

A díjak előre beküldendők a Szent-István-Társulathoz.

Vaszary Kolos.

A Katholikus Tanügyi Tanács egy ritka, egy lélekemelő, magasztos ünnepet ül a mai napon. Egy férfiút ünnepel, akit egyházi méltósága fejedelemmé tett, közjogi állása a magyar szent korona oszlopává avatott, aki nagy a jelenben, de akinek valódi nagysága a múltban gyökeredzik; abban a múltban, a melynek minden szála a tanári katedra egyszeru, sima fájához van kötve, minden emléke az iskola szürke portával van behintve.

A keresztény szellemű, nemzeti irányú népnevelés hivatalos központi szerve ez alkalommal nem csupán a személyi kiválóságot, nem is a magas egyházi és politikai méltóságot nézi, hanem inkább a lelkes, a hivatásos, a tanítványok szeretetétől körülrajongott tanárt tekinti és benne az egyházi és politikai magas méltóság fényével kitüntetett keresztény pedagógiát ünnepli.

Igen! mi Vaszary Kolosban nemcsak Magyarország hercegprimását, nemcsak a római egyház bibornokát, nemcsak a titkos és fő kancellárt nézzük, amint félszázados papi jubileumán magas állása jelvényeivel földiszítve, az Isten színe és az ország szeme előtt áll, hanem a fényben is, a méltóság és kitüntetés közepette is azt a szerény fekete reverendát keressük, amely a munka idején, az érdemszerzés napjaiban hű kísérője, biztos ismertető jele volt. A fény és pompa eltűnik, de a valódi munka érdeme megmarad és Vaszary Kolos, a tanár, a magyar nemzeti érzés fáradhatatlan terjesztője, a multak dicsőségének lelkesült hirdetője, az élet tanítómesterének ékes szavú magyarázója még akkor is élni fog tanítványai szívében, amikor a fényes állásnak, a magas méltóságnak terhe már rég másnak a vállait fogja nyomni.

A mi ünnepünk tehát nem pusztán az alattvalók hódolata, nem az egyéni kiválóság magasztalása, nem a magas méltóság tisztelete, nem a hatalom elismerése, hanem önmagunknak a meg-

becsülése, az a nemes büszkeség, amely a munkás szívet méltán betölti, amikor pályatársának fölmagasztalásában a maga verejtékes munkájának diadalát, a maga tövises pályájának megdicsőítését látja. Az az őszinte öröm fog el bennünket is, amely elárasztotta a hitvalló szent Cyprián szívet, amikor Cornelius pápa dicső hitvallásáról értesült és ajkára a belső gyönyörűség ezen lelkes szavait adta: «cognovimus, frater carissime, fidei ac virtutis vestrae testimonia gloriosa et confessionis vestrae honorem sic exultanter accepimus, ut in meritis ac laudibus vestris nos quoque participes et socios computamus» (Ep. 57.) (megismertük, legkedvesebb testvér, a te hitednek és hősiségednek dicső bizonyítékait és hitvallásod dicsőségét oly nagy örvendezéssel fogadtuk, hogy a te érdemeidben és dicséretedben magunkat is részestársaknak éreztük.) Ez a mi meggyőződésünk is, mert mi is annak a pályának göröngyös utait tapossuk, amely Vaszary Kolost ma, félszázad érdemeivel megdicsőítve, a nemzet legnagyobb és legnagyobb alakjai közé helyezte. És ha valaki hivatva érzi magát, hogy e fényes pályafutás dicsőségéből részt kérjen magának, akkor mi vagyunk az elsők, mi a keresztény szellemű magyar népnevelés munkásai, akik az ország ünnepelt biboros főpappjában mesterünket, vezérünket, dicsőséggel koszorúzott pályatársunkat üdvözölhetjük.

Ne csodálkozzék senki, hogy amikor én egy fényes pálya félszázados határkövénel megállok és a befutott út kiemelkedő pontjait szemléllem, akkor tekintetemet azokra a mozzanatokra irányítom, amelyek az emberben is, a főpapban is, az országnagyban is a tanárt, a lelkek alakítóját, a kultúra munkását jellemzik, hisz tanár és nevelő vagyok magam is, aki Plátóval, az «isten» Plátóval egyezőleg vallom és hirdetem, hogy «semmi sincs istenibb a nevelésnél» és olyan férfiak előtt állok, akik velem együtt mélyen megvannak győződve az Isten azon nagy tapasztalati igazságáról, hogy a nemzet kiváló férfiai, a köz-

élet nagy alakjai sokszor melyebb benyomást gyakorolnak a lelkekre és nagyobb változást teremtenek az eszmeik birodalmában, mint a lassan dolgozó és a megállapodott formákhoz ragaszkodó iskola. De a multak emlékei sem engedik, hogy e gondolattal elterjek, mert ezekben a napokban van 21 éve, amikor a győri főgimnáziumban mint tanítvány álltam az akkor megigazgató és tanár előtt, hogy az életbe való kibocsátásom alkalmával a magyar nemzet történetére vonatkozó ismereteimről számot adjak. Még most is előttem áll az a szelid lelkű, nyajas arcú tanár, aki kérdéseivel a multak váltakozó emlékeinek melyére szállva, a nemzeti élet fejlődésének szálait bontogatta. Látom, amint a nemzeti dicsőség és hanyatlás váltakozó hangulatai arcára gyöngy pír arasztnak, fénylő szemek sárgasávos villogást kölcsönöznek és homlokára árnyat borítanak. Ez a kép áll előttem most is, amikor az ország híboros főpapjának az isteni kegyelem változataiban gazdag életét akarom néhány vonással esetelni.

Nincs az a gyémántmező, amelynek ismeretlen terein anyyi kincs rejtőznék fölkutatlanul, mint a mennyit az iskola szürke, kopott padjai rejtgetnek. A legszebb lélek, a legfényesebb szellem lakik sokszor a legjelentéktelenebb alakban és a nemzeti élet irányítói sokszor azokból a társadalmi rétegekből kerülnek ki, amelyek kívülről csiszolatlanoknak, jelentékteleneknek látszanak. Mennyi lehetőség hever parlagon, mennyi kincs marad az ismeretlenség homályában az anyagi erők hiánya és a körülmények mostohasága miatt! Csak itt-ott jelenik meg egy-egy tünneményes lélek, akinek törhetetlen akarateréje győzedelmesen küzd meg minden akadállyal.

Ezek közé a tünneményes jelenségek közé tartozik Vaszary Kolos is. Életének irányát nem szabta meg családjának multja, születését nem tette fontossá társadalmi állás, nagy vagyon. Szegényen jött a világra és jövőjét illetőleg más remények aligha támadtak, mint azok az édes sejtelmek, amelyek egy-egy születésnél a szerető anyai szívben szoktak fakadni. Az a náddal fedett, alacsony keszthelyi házikó, amelyben a magyar katolikus egyház jelenlegi feje napvilágot látott, bizonyára nem jelezte azt a magas méltóságot, amelynek fénye most oly csodásan vetődik vissza falaira. De habár a fényt, a méltóságot nem jelezte is, egy csodálatos vonást mégis mélyen bevesett a kisdéd lakó szívébe, t. i. a szegények kifogyhatatlan szeretetét. Aki maga is izlette valaha a szegénység keserű kenyerét, az képes csak igazán élvezni annak a vigasztaló tudatnak az édességét, amelyet mások nyomorának enyhítése fakaszt a lélekben. Azért úgy hiszem, hogy nem tévedek, ha ennek a nagy, ennek a nemes vonásnak kezdetét, kiinduló pontját abban a kis nádfedelű házikóban keresem, amelyben Vaszary Kolos bölcsője ringott. Szegény szülők gyermeke volt, szegények atyja lett. Ime néhány szó és jellemezve van egy egész élet!

A gyermekkor szerény viszonyait, az élet tavaszának derűs napjait az ifjúkor szorgalma követi, hogy a férfikornak egész országra kiható munkája biztos és szilárd alapon nyugodjék. Vaszary Kolos szorgalommal és kitüntetéssel töltött tanuló éve után az élet száz és száz útjai közül a legszebbre, a legnehezebbre, a legnagyobb önfeláldozást követelőre lépett. Pap lett, szerzetes lett, tanár lett. Három olyan kereszt, amelyek közül egyet is alig lehet tökéletesen hordozni. Emberi erővel alig. Szükséges hozzá az Isten segítő kegyelme.

Istenének, egyházának és hazájának szolgálására szentelt életét abban a légkörben kezdte meg, amelynek fuvallata a magyar kereszténységével, a keresztény nemzeti élet minden dicsőségével és katasztrófájával, minden örömeivel és bánatával szorosan össze van nőve. Pannonhalmán, a magyar benézéstend ősi anyaházában, a magyar föld e bájos kimagasló pontján készült hívására. Mint pap, mint tanár és mint magyar hazafi jobb helyet nem választhatott. Szent Benedek regulája az emberi bölcsesség mesterműve. És aki annak szellemét magába szívta, az méltó katonájává lett annak a bámulatos hadseregnek, mely a népvándorlás pusztításai után az európai kultúra letarolt mezeit ismét virágozóvá tette.

Szent Márton ősi monostoráról a nemzeti mult krónikása már 400 esztendővel ezelőtt fényes bizonyítványt állított ki az utókor számára. «Ez az a dicső hajlék — ugymond Thuróczy — amelyben a tudományok megnyitott csarnokából Magyarország először szólottak a műsák latinul a hazához, ez az, amelyből egykor, mint nevelő házból helyezték át az egyházak kormányzására a főpásztorokat, amelyben apostolok kepezettek, vértanúk neveltettek, tudósok fáradtak és szentek éltek.»

A keresztény magyar szellemnek ez ősi, klasztrikus gyakorlóterén, a multak hagyományával megszentelt, a nemzeti fejlődés nagy emlékeivel megdicsőült monostorban, a százados gyakorlatban megszilárdult elvek hatása alatt készült Vaszary Kolos a magyar papi és tanári pályára és amikor hét év után át es átjárva a magasított légkör éltető erejétől, kilépett az élet küzdő terére, megkezdte 1855-ben a vele nagy tetteket akaró isteni gondviselés örökösége mellett azt az eredményes, mélyreható munkásságot, amelynek érdemei most félszázad múlva méltán vonnak babért homlokára. Komárom, Pápa, Esztergom és Győr, a Dunántúle négy magyar városa látta működését, amelynek kezdete a letiport, a földre sújtott nemzeti érzélem legsötétebb napjaira, az önkényuralom hatalmi tetőpontjára esik. E gyászos időben magyar tanárnak lenni, a leigázott nemzet vérző sebeibe a multak dicső emlékeinek balzsamát csepegtetni, a haldokló hazát a föltámadás reményével kecségtetni a legmagasztosabb, de egyúttal a legnehezebb feladat volt. Mikor a zsarnoki hatalom gyanakvó szemmel nézi a nemzeti öntudat legkisebb nyilvánulását

is és durva kezekkel tépdési a nemzeti szellem gyökérszárait, akkor a hazafiság szent tüzet élesztgetni, a szabadság szeretetét ápolni olyan dícső munka, amelynek méltó megjutalmazására talán még egy nemzet hálája és osztatlan elismerése is kevés. A magyar történelem legfényesebb lapjaira kell írni azon igénytelen szerzetes tanárok neveit, kik a legnehezebb időkben, a legmostohább körülmények között jutalmat és elismerést nem várva, a zsarnoki hatalomtól meg nem ijedve, fáradhatatlan lelkesedéssel és önfeláldozással öntözgették a magyar nemzeti érzés viharterpte fáját. Az ő működésük méltán sorakozik a honalapítók dícső munkájához. Vaszary Kolos ezen nehéz idők magyar tanárainak egyik legnagyobb alakja, az elnyomott nemzeti szellem legérdemesebb munkása. Nem esuda tehát, ha nevét tisztelettel és szeretettel emlegették már akkor is, amikor még nem a római egyház bíbora, hanem a bencésrend egyszerű fekete öltönye borította szerény alakját. Tanári működése képezte alapját mindazon kitüntetéseknek, melyekben életének folyamán részesült. Jellemzésére hivatkozom a legmegbízhatóbb tanúnak, a nagy Baross Gábornak szavaira, aki szerint Vaszary Kolos «nemesak a tantárgy érdekességével, hanem tudományosságával és szíve jóságával is megnyerte» tanítványait. «Sohasem teltt kedve a gyengébb tanuló megbélyegzésében, hanem atyai jóindulatával rábirta hibájának pótlására, valóban mestere volt tanítványainak a szó legnemesebb értelmében.» Ez a tanári működés szerezte meg főapátjának bizalmát, midőn 1869-ben a győri főgimnázium igazgatójává tételt, ez nyerte meg számára rendtársai szeretetét, mely a főapáti méltóságra választotta ki, ez koronázta mellét 30 év után a Ferenc József-rend lovagkeresztjével és végül ezt a tanári működést mondja «áldásosnak és közhasznúnak» a hercegprimássá kinevező legfelsőbb okirat is.

Ezen rövid vonásokkal jellemzett élet 1885-ben nagy forduló ponthoz ért. Ezen év január 11-én hunyta le örök nyugalomra szeméit a magyarországi bencésrend egyik legnagyobb főapátja, a halhatatlan emlékü Kruesz Krizosztom. Az ő helyét tökéletesen pótolni, a rendet a haladó kultúra magaslatán megtartani, egy hatalmas szellemi és erkölesi tőkét képviselő testület bizalmát megnyerni valóban nagy föladat. A rend figyelme három kiváló férfiúra irányult. Hollósy Jusztinián kiscelli apát, Vaszary Kolos, a győri főgimnázium igazgatója és Fehér Ipoly, a szegedi tankerület királyi főigazgatója volt az a három egyéniség, aki köré a rend tagjai csoportosultak. A fiatalság bizalmát Fehér Ipoly nyerte meg, Hollósy Jusztinián köré az idősebb tagok gyülekeztek, a rend gerince, a középkorú tagok azonban Vaszary Kolost jelölték az első helyre. A többség akaratát a királyi elhatározás megerősítette és 1885. év április 28-án Vaszary Kolos lett a pannonhalmi szent Benedek-rend törvényes főapátja.

Élete e naptól fogva új irányt vett. A méltóságai együtt növekedett a felelősség súlya is. A rendtársak bizalma a kitüntetés koszorúját a gondok és aggodalmak tövisével is megrakta. Olyan az élet, hogy nyugalmat csak a zajtalanságban, békét csak az ismeretlenség homályában nyujt; akit az isteni Gondviselés a köznapiságból kiemel és magasabb pontra állit, az áldozatává lesz a feladatnak, amelynek megoldására kiválasztatott; azért igazza van Józsikának, hogy «az első, mit a Gondviselés olyan emberektől kíván, kikre nagy munkát bízott az életben, az önmegtagadás». Magas állást betölteni, nagy felelősséget becsülettel viselni munkátlansággal, kényelemszeretettel nem lehet. A méltóság keresztel jár, a kereszt pedig feltöri a vállakat. Érthető tehát, hogy a bencés-rend fejévé lett igazgató aggodalommal nézett felelősséggel teljes új működési köre elé; mert ez időtől fogva már nem egy középiskola igazgatója, nem egy tanártestület feje volt, hanem egy nagy történelmi múlttal dícsékvő tanítórendnek, egy kiváló műveltséggel rendelkező nagy testületnek lett szellemi vezérévé, akinek egyéni kiválósága, körültekintő bölcsesége, szelid lelke, finom tapintata a legszorosabb összefüggésben van e nagy testületnek, ezen élő és éltető pedagógiai szervezetnek szellemi és erkölesi emelkedésével, vagy hanyatlásával.

Jól tudta a bencés-rend szent alapítója, hogy az apát személyi kiválósága képezi a rend szellemi virágzásának és erkölesi életének egyik szögletkövét, azért igyekezett szerzetes fiainak szívére kötni, hogy bizalmukkal olyan testvért ajándékozzanak meg, akinek «az isteni törvényben való tudománya és jártassága, bölcsesége, szeretete, az Isten háza iránt való buzgósága, mindenkinek adott példája általánosan ismeretes». Miképen felelt meg Vaszary Kolos hat évig tartó főapátsága alatt a szent rendalapító előírásának, két klasszikus tanú igazolja leghívebben. Egyik ő maga, a másik pedig a legfelsőbb királyi kinevezés. A szerzetben töltött életét ő maga 1891. év december 28-án a rendtársaktól való ünnepélyes búcsuzása alkalmával a következő szavakkal jellemezte: «Szeretett Rendtársak! Negyvennégy év óta irántam tanúsított szeretetekért fogadjatok legbensőbb köszönetemet. Szívem egész melegével, karóltalak át benneteket összesen és egyenként és ha a szent békének és egyetértésnek mérlege néha nézetkülönbség miatt meg is zavartatott, igen jól tudjátok, hogy én nemesak semmi akadályt nem okoztam, hanem minden erőmből igyekeztem az egyensúlyt ismét helyreállítani». A testvéri szeretetnek, a belső békére és egyetértésre való őszinte törekvésnek hangja esendül meg ebben az önvallomásban.

Ebben tükrözik vissza Vaszary Kolos egyénisége. Nem az ész fényével csillogni; nem a szellem fényével uralkodni, hanem a szelidség lelkével lebilineselni, a szeretettel meghódítani volt az ő főapáti programja. És ezzel elérte azt, amit a tudomány pusztja csillogásával tán nem

tudott volna megvalósítani, hogy t. i. öröm és szomorúság kísérte a rendből való távozását.

Egy sajátos vonása van az emberi léleknek, amely ott tűnik ki leginkább, ahol szellemileg kiművelt egyének kormányozásáról van szó. A szellemi felsőbbség, a szeretet melege nélkül hideggeszti a legkört, egy láthatatlan, de mindenkitől érezhető korlátot állít a fej és a tagok közé; a szellemileg kiművelt egyének nehezen tűrik a szellemi korlátokat és nagy művészet kell ahhoz, hogy ilyen társaságban zavartalan egyetértés uralkodjék; ha azonban az ész hideg szavát a szív szelíd hangja lágyítja meg, ha szeretet szól ott, ahol a tudomány hiába beszél, akkor az ész merevsége meglágyul, fölölvad a szív melegénél és az egyetértést, a kölcsönös bizalmat nem háborgatja a vélemények ellentéte. A tudomány bámulatot kelthet, de esodákat a szeretet művel.

Vaszary Kolos egyéniségét ez a szeretet jellemzi, azért lehet mondani, hogy az ő főpapságát nemcsak a rend belső életében, hanem külső életében is a szív vezette. Főapáti működését a kinevező legfelsőbb okirat a következő szavakkal örökítette meg: «Mint rendtársai részéről megválasztott és első helyen Nekünk bemutatott és Általunk kegyelmesen kinevezett Főapát a szent Benedek-rend összes, úgy tanulmányi, mint fegyelmi és gazdasági ügyeit fáradhatatlan munkássággal, ernyedetlen tevékenységgel és buzgalommal vitte és amellet magát műveltsége, tudományossága, egyházi és világi dolgokban való kitünő jártassága, buzgó, szelíd kormányzata, szívjósága és alázatossága által kitüntette, mindenkifölött pedig példás élete és magatartása, épületes jámborsága, valamint tevékeny szeretete és áldozatkész jötekonysága, hazafias működése, nemkülönben irántunk és Felseges Uralkodó Házunk iránt állandó, törhetetlen hűsége által kitünt».

E legfelsőbb királyi kézirat képezi Vaszary Kolos addigi életének, főapáti működésének legfelsőbb elismerését és kritikáját; de alapját képezi egyúttal élete legnevezetesebb fordulópontjának is. Magasabbra vezette az isteni Gondviselés. A magyar katolikus egyház fejévé, az ország heregprimásává lett. Működési köre ezzel országos jelleget nyert. Pannonhalmáról jött tehát Esztergomba; a magyar kereszténység kinduló pontjáról az alkotmányos magyar királyság első fővárosába ép akkor, amidőn a könnyben, vérben, hősi diésőségben, honfűi erényekben bővelkedő ezredév véghatárán és egy ismeretlen útnak kezdetén állott nemzetünk. Aki e tény, az okokat kutató történelmi pragmatizmus hideg szemével nézi, az talán nem talál benne többet a névtelen puszta találkozásnál; de aki az idők mérhetetlen tengerét a hit szemével fürkészi, az a Gondviselés vezető kezét ismerheti föl benne, aki a második ezredévet bevezető bencés főpában az első ezredév nagy keresztény hagyományaihoz való törhetetlen ragaszkodásra inti a nemzetet.

1891. évi január 23-án költözött az örökvalóságba Simor János, az esztergomi érseki szék egyik legnagyobb alakja. Halála hirtelen jött, nagy megdöbbenést és még nagyobb gyászt is okozott. Nagy tervek megvalósítása előtt ragadta el a halál és utódjának sok nehéz megoldásra váró nehéz kérdést és nagy bölcsességet igénylő nehéz helyzetet hagyott örökségül. Nem esoda, ha az ország és a magyar katolicizmus feszült figyelemmel nézett az utód felé. Kilenc hónapi varakozás után a korona választása Vaszary Kolosra esett. A meglepetés, az általános meglegedés, az országos öröm, amely e kinevezés nyomában kelt, bizonyára ismeretes mindnyájunk előtt, valamint annak a helyzetnek nehézségei is még élénk emlékezetben vannak, amely elé a szerencsétlen kézzel fölkavert politikai viszonyok az új primást állították. Az ország hangulatát, a magas méltóság nehézségeit, a jövő nagy föladatait éles szemével fölismerte és valóságos prófétaelekkel tolmácsolta Samassa József egri érsek az új primáshoz intézett levelében: «Váratlan események — ugymond az érsek — rendszerint nagyobb öröme indítanak bennünket, de mint a közvélemény mutatja: jólesőbb érzetet, tisztább örömet semmi sem kelthetett. Heregségedet ért kitüntetés, mert általános a bizalom, hogy a méltóság, mely Heregségedet díszíti, egykoron új dísz fog nyerni Heregséged a közjővel összeforrott diésőségének fenyegetől. És ebben a buzdítás nagy ereje van. Ha ugyanis Heregséged gondosan megfigyeli és lelke mélyen megfontolja, mily föladat vár hazánk heregprimására, s mily nehéz és küzdelmes, egyszersmind mily magasztos és fényes hivatása, lehetetlen, hogy kiváló méltóságában önmagától intve, minden erény gyakorlásának vágyára ne ébredjen.

Ezért magas méltóságában nemcsak személyért üdvözlöm Heregségedet, hanem azért is, mert erre még inkább indít a közjó, mely e méltósággal Heregséged kezére és gondjára bízván s ha valaha, úgy most legkiválóbb férfiak munkáját kívánván: védelmére Heregséged férfias elhatározással és bölcs ésszel egész életében kész és az igazságtalansággal és a sivár léhasággal szemben megdönthetetlen erősség leendő. Ezt várja a közbizalom...»

Erre az országos varakozásra az új primás olyan jelszóval válaszolt, amely az akkori politikai forrongások közepett minden józan, az ország belső békéjét, a nemzet zavartalan fejlődését komolyan ohajtó tényezőre jóleső megnyugvással hatott. A béke jelszavával jött és az egyház jogaihoz való törhetetlen ragaszkodást ígért. Követendő magatartását több alkalommal kifejezte, hangsúlyozva mindenkor a katolikus egyház és a magyar haza érdekeinek kölcsönös összeegyeztetését. A béke kedvéért áldozatot ígért egész az oltárig. E kettős föladatnak klaszikus kifejezését adja a Budapesti Katolikus Kör hódoló küldöttsége előtt mondott beszéde:

«Érsekprimási legkegyelmesebb kineveztetésem folytán két esküt tettem le, az egyiket szent egyházam látható fejének képviselője, a másodikat hazám koronás apostoli királya előtt. Ezen két eskü kettős, egymástól semmiféle körülmények között szét nem választható egyházi és hazafiúi kötelesség buzgó teljesítésére kötelez holtomiglan. Mindkét eskümet meg fogom tartani. Hű leszek hazámhoz, királyomhoz és törvényes, alkotmányos kormányához. Hű leszek egyházamhoz és ennek látható fejéhez, kinek tanításától a hit és erkölcs dolgában... egy vonalnyira sem térhetek el és tudva, akarva nem is térek el soha... A mondottak szerint kettős kötelességem kétágu mérlegének egyik esészeje egyházam, a másik hazám érdekeit tartalmazza; én két eskümmel fogva sem az egyik, sem a másik serpenyőbe egy szemernyi hűtlenséget sem dobhatok bármelyiknek hátrányára s ha tölem nem függő viszonyok miatt a mérleg egyensúlya megzavartatnék, minden erőmből arra kell törekednem, hogy a mérleg egyensúlya helyre állíttassék».

Miképen felelt meg az új primás e kettős nagy föladatnak, annak vázolója nem tartozik hozzám. A történelem igazságos és elfogulatlan ítéletet fog mondani azok fölött, akik az utolsó évek sajnálatos viszállyait a hazafiúi aggodalom őszinteségével igyekeztek csillapítani, de azok fölött is, akik ezen viszállyokat mesterséges kézzel éleszték, hatalmi célokból kizsákmányolni nem átallozták. Annyit azonban már most is meg lehet jegyezni, hogy az áldatlan egyházpolitikai harcok szenvedélyei közepett Vaszary Kólos becsületos szándékai és önzetlen törekvései a magyar politikai élet nem minden tényezőjénél találtak kellő méltánylásra. De hát ezen nem lehet csodálkozni és nem is szükséges megütközni. A mostani idők nyilvánossága, a politikai élet kiszámíthatatlan fordulatai az egyes tények legellentétebb fölfogására, az egyes események legkülönbözőbb megítélésére adnak alkalmat; azért a bölcs Kempis Tamás tanácsát követve: «ne sokat hajts arra, ki fog melletted, ki van ellened, hanem arra legyen gondod, hogy az Isten legyen veled minden jártadban-keltedben. Csak lelkiismereted ne vádoljon, úgy majd jó ügyvéded lesz az Isten; mert akit az Isten maga oltalmába vesz, nem árthat annak senki gonoszsága».

Meg vagyok győződve, hogy az egyházpolitikai harcok szomorú napjaiban az igaz és mélységes keserőség marcangolta a hercegprimás szívet; mert egy férfúra, ki életének céljául a nemzetet sorvasztó ellentétek kiegyenlítését tűzte ki, lehet-e kínosabb érzés, mint őszinte törekvéseinek sikeretelenségét látni, elismerés helyett tiszteletlenséggel és gyanúsítással találkozni és diadalát látni annak az irányzatnak, amelynek éle a magyar nemzetet naggyá tevő, szenvedéseiben vigasztaló, szerenésitlenségében gyámolító kereszténység ellen irányult? Az egyházpolitika nálunk is hatalmi kérdés volt

amelyet a kifelé tehetetlen, de befelé állami mindenhatóságra törekvő szabadelvűség vetett föl, nem törődve sem az ország hangulatával, sem a nemzeti élet közszükségleteivel. E harcokban a hercegprimás ajkáról több alkalommal elhangzott a hazafiúi aggodalom hangja; hazafias lélekből fakadó figyelmeztetései azonban a hatalom akkori kezelőinél siket fülekre találtak; pedig ha akkor hallgattak volna intéseire, nem kellene ma, alig néhány év után, a magyar közélet testén ütött sebek gyógyításáról gondoskedni.

Amde nincs az a rossz a világon, amelynek valami jó oldala ne volna, valamint nincs az a vihar, amelynek nyomában bizonyos irányban új élet ne fakadna. Az egyházpolitika fölzavarta a magyar közéletet, megrázta a katolikus egyház 900 esztendőos hatalmas épületét, megtépdeste a keresztény erkölcsi élet virágait; de szétoszlatta egyúttal azt a ködöt is, mely a magyar katolicizmus szemei elől a tiszta látást elfogta és fölrázta az addig mélyen alvó katolikus öntudatot. És így amidőn sujtani és rombolni akart, egyúttal egy új élet csiráit is elhintette, mert a szabadelvűség diadalának nyomában a katolikus társadalmi életnek és a politikai szervezkedéseknek olyan folyama indult meg, aminőt az egyházas érzés addig csak képzeletben mert álmodni. A katolikus öntudat hatalmas megnyilvánulása a jövő fejlődés legbiztosabb záloga, azért azt hiszem, hogy azt a sebet, amelyet az egyházaért és hazájáért egyformán aggódo hercegprimás szíven az egyházpolitika ejtett, a katolikus fölébredés van hivatva enyhíteni.

Ezen nagy ellentétek, ezen részint szomorú, részint örvendetes fordulatok rövid jellemzése után be is fejezhetném az ünnepeelt hercegprimás félszázados munkásságának méltatását; hisz a legújabb események mindenki előtt ismereteseek. Működése mindenki előtt nyitott könyv. Hízegés és elfogultság nélkül olvashat benne bárki, aki egy magas állás, egy országos méltóság nehezségeit és hivatásbeli kötelességeit ismeri és méltányolni tudja. De egyet mégsem hallgathatok el. Föl kell említenem a magyar nemzeti érzés azon mélységes ismeretét és azon csodálatosan megragadó tolmácsolását, amelyet a nemzeti élet két nevezetes fordulópontján az egész magyar haza egyértelmű lelkesedéssel bámult és magasztalt. Az uralkodó 25 éves koronázási jubileumán és a magyar haza 1000 éves fönnállásának nagy nemzeti ünnepélyén mondott beszédeiben a magyar nemzeti lélek mélységes visszhangja szólalt meg, amely tanított és elragadott; gyönyörködtetett és vigasztalt. A nemzeti élet fejlődését a minden ízében keresztény multnak nagy hagyományai jelölik ki, azért a mult dicsőségét és a jövő reményét a nemzeti létet biztosító kereszténységnek kell összekapcsolnia. Ezt az eszmét a bíboros szónok olyan klasszikus alakban, annyi művészetel fejtette ki az ország színe előtt, hogy hatása páratlan és szépsége

soha nem hervado. A költő, a szónok és a nemzet tanítója vetélkedett e két beszédben. Melyik volt nagyobb? Nem tudom.

Ha panegyrista volnék és nem volna más céloim, mint egy kiváló férfiú érdemeit magasztalni, akkor bátran visszaelnék nagybecsü türelmével, akkor nem szünném meg magasztalni Vaszary Kolos atyai szeretetét, szelid lelkét, alázatosságát, szerénységet, a szegények istápolását, a közjóért hozott áldozatait, tiszta hazaszeretetét, ideális gondolkozását stb. De legyen elég ennyi! Bármit mondanék, újat úgy sem mondhatnék; mert hisz Magyarországon mindenki tudja, kiesőda nekünk Vaszary Kolos.

A pedagógia egyik legnagyobb alakjának: Pestadozsinak, a nagy emberbarátnak sirkövére hálás tisztelői egy munkás élet nemességét teljesen kifejező ezen néhány szót írták: «Alles für andere, für sich nichts». Tökéletesen illik e mondás a jubiláló hercegprímásra is, mert ő az, aki lenyos állása, magas méltósága előnyeiből legkevesebbet élvez; mindenről lemond, csak a lemondást és az öneláldozást tartja meg magának; azért ha igaza van Fenelonnak, hogy «szerényen visszavonulni a kötelesség határai közé, kerülni minden fényt és szeretni a magányt, a legkötelesebb orény», akkor a mai ünnep a legkezesenszöbbségre az országos tisztelettől és szeretettől körözött hercegprímásnak.

Vezzem soraimat azzal, amivel kezdtem. A mai ünnep a keresztény pedagógia ünnepe, az a pedagógiaé, amely az eszmék lázas forrongása közepett változatosan szilárdsággal tanítja az ünnepeit hercegprímás életében kidomborodó hármias nagy elvet: tisztelni a királyt, szeretni a hazát, imádni az Istent.

Gussevitz Vilmos.

A hit és tudomány.

A Szent-István-Társulat legközelebb tartott közgyűlésén *Gussevitz* Sándor dr. alelnöki jelentésében a hitről és tudományról értekezett; e magas szárnyalású elnöki jelentésből adjuk a következőket:

Két ellentétes irány vonulma végig szellemi életünk világában. Az egyik a mohó vágy az ismeretek szerzése, a tudásnak összeraktározása után; a másik meg bizonyos unottság, kifáradtság, szellemi blazirtság, mely minden komolyabb foglalkozást haszontalan erőfeszítésnek tekint.

Tülszerbelesről beszélnek ma az *iskolában*, a *kisdedektől* kezdve egész a *legfelső iskoláig*, mintha elfelejtették volna azt, amit néhány évtized előtt hallottunk mindenfelé hangoztatni, hogy a tudomány hatalom, s hogy csak az állja meg helyét az életben, aki ezt a szellemi erőt minél nagyobb mértékben fölszívi és elsajátítani tudja.

Az erő helyett most idegesség, túlfeszültség szállja meg a lelkeket.

Pedig azt hiszem, mindig igaz marad az, hogy

nemcsak az igazság birtoka és ismerete boldogít, hanem már annak keresése is. S ha szellemi művelődésünk fejlettsége mégis inkább nyugtalanságot, izgatottságot, s másrészt unottságot hoz létre a lelkekben, nem pedig a lelki nyugalmat és összhangot, akkor annak nem lehet más oka, mint az, hogy amit ma tudománynak, művészetnek neveznek, nem rejti magában a tiszta igazságot, vagy legalább nem az igazságot a maga teljességében.

Nagy elmék és gondolkozó fők ezt már régebben belátták. Csaknem felszázada annak, hogy Buckle Tamás, a híres angol kulturtörténész így sóhajtott föl: «Tudományos kutatásainkkal oda jutottunk, hogy a mi adataink bősége ismerő tehetőségünket túlhaladja és úgyszólván terhére van. A mi tudományos intézeteink kiadványai és tudósaink iratai egész az unalomig tele vannak végnélküli aprólékos részletezéssel... Gondolatokat, eszméket óhajtok és varunk — de mindíg csak adatokat nyerünk».

Szolgáljon ez vigasztalásul azoknak, akiknek a Magyar Tudományos Akademiának a minap elhangzott szavak zokon estek.

A szellemi tevékenység sivárságot a külföld legelőhaladottabb nemzetinél is konstatálták. Sivár tudományunk, tartalmatlan művészetünk, üres műveltségünk minden terjedelmessége mellett is, ilyen panasz nem áll magánosan s nemcsak Magyarországon hangzik el.

De a baj okát nem akarják fölismerni, vagy rossz helyen keresik. Tudomány, művészet, műveltség önmagát túlbesülte, midőn az hitte, hogy önmagában és önmagáért élhet és virágozhat. Ez is az a túlhajtott individualizmus, mely a társadalomban az embert mint egyént autonómmá akarta tenni s ezáltal a társadalmi élet egyensúlyát megbontotta. Az önmagának és önmagáért élő ember ingoványos zombékon áll s minél óriásibb alakja, annál nagyobb súllyal nehezedik rá s annál előbb merül el a feledés, vagy a közförlaborodás posványában.

Mint régen, úgy most is az elhomályosodott istenfogalom és az istenségtől elszakadt emberi bálványá lesz. «S ugyan mi az — kérdi a mélyen gondolkodó Brunnitiere — amiből korunk bálványt nem csinált? Ezzé tette a tudományt, ezzé a haladást, azt látjuk, hogy a művészetet is, meg a demokráciát is vallásos kultusz tárgyává tette».¹

De minden bálványnak az a sorsa, hogy az örök világosság és igazság mellett le kell dőlnie; összeomlik, mint a hőemberke a tavaszi napsugár fényénél. Ne csodáljuk tehát, hogy az örök igazság forrásától elvált szellemi tevékenység patakjai és vizei izellenek, élvezhetetlenek kezdenek lenni századunk emberei előtt. Azonban ha mi a tudomány, irodalom és művészet teljes önállóságáért nem tudunk rajongani, ne mondja senki sem, hogy mi azért a tudományt, művészetet s egyáltalán a szellemi műveltséget nem becsülnök meg.

¹ Discours de Combat, I. s. 302. k.

Vajjon a napot csak azok becsülik meg, kik, miként a régi egiptomiak, perzsák és az Inkák népe, belőle istent alkottak? Ellenkezőleg, mi, akik a napban a véghetetlen böles Teremtő alkotását látjuk, mi tudjuk igazi értékét, mi ismerjük rendeltetését és sejtjük természetét. S ha a tudományt, művészetet, szellemi műveltséget nem bálványozzuk, tudjuk, hogy a fény, mely belőlük szállva elménket megvilágítja és a meleg, mely tőlük eredve szíveinket fölmelegíti, az örök világosság, igazság és végtelen szeretet kútfejéből származik. Azért mondhatjuk, hogy valóban mi tudjuk csak a szellemi művelődést igaz értéke szerint megbecsülni és értékét fölemelni, mert forrásával egybe tudjuk fűzni. S egyedül ez a kapcsolat tudja a szellemi élet sivárságát újból föleleveníteni. Ez tudja újból helyreállítani, amit maga Comte Ag. is óhajtott, a szív túlhatalmát az ész fölött (*la prépondérance du cœur sur l'esprit*)¹ ez hoz szellemi működésünkbe eszméket, gondolatot, melyek nélkül — mint Th. Merz mondja — minden rend csak egyhangúsággá válik.²

Ezt a kapcsolatot föntartani és ha kell, helyreállítani tartotta föladatának a Szent-István-Társulat és pedig a szellemi tevékenység egész vonalán; elkezdve a tudományos szakkutatástól egészen az elemi iskolakönyvig és a népiratkáig. Ebből látható, hogy Társulatunk föladata nem csaké. E tekintetben úgy szólván páratlanul áll a katolikus világban, mert bár más katolikus nemzetek, melyek erősebb irodalmi és társadalmi szervezkedéssel dícselkedhetnek, több katolikus irodalmi intézményt létesítettek, alig találunk olyant, mely az irodalmi és szellemi tevékenység minden oldalát és ágát úgy felölelné és magában egyesítené, miként ami Társulatunk. Büszkek lehetünk rá, hogy e széles alagra fektetett tevékenységénél fogva a külföld figyelmét és csaknem irigységét is magára vonta.

A bécsi Leo-Gesellschaft meghívására Társulatunk titkára közérdeklődéssel fogadott fölolvást tartott a nevezett Társulat előtt a Szent-István-Társulat történetéről, fejlődéséről és működéséről.

Azonban amily tagadhatatlan előny van Társulatunk koncentrált szervezetében, ép oly nagy erő kifejtést tételez az föl, melyben csak úgy tudunk helyt állni, ha kath. tudósaink és íróink törzskara munkálkodásával segítségünkre siet. S azért amennyiben hálás köszönetet mondunk mindazoknak, akik eddig munkatársaink voltak, úgy kérjük nemesak őket, hanem azokat is, akik ettől eddig távol állottak, jöjjenek támogatásunkra! *Messis quidem magna, oprari autem pauci.*

Társulatunk szellemi működéséről en detail az igazgatói jelentés ad számot. De mivel egészséges lélek csak ép testben honol, nem szabad meg-

feledkeznünk Társulatunk testéről, külső szervezetéről. Csakis ha ez erős, akkor bírnak ki megfeszített szellemi munkát. És itt a társulat újabb szervezetét ismerteti, majd így folytatja:

De ilyen nagy szervezet, ahol 15 gép mellett 300-nál több ember dolgozik, táplálékot kér. S bár nem követjük a történelmi materializmus fölfogását, mely minden fejlődési processust gyomorkérdéssé tesz, az az egy mégis bizonyos, hogy *primum vivere deum philosophari*, s azért, hogy mi az eszmék terén tovább küzdhessünk és fejlődhessünk, *kérjük jóakaróinkat, adjanak nekünk táplálékot, szerezzenek tagokat és pártfogókat.*

Hálás köszönettel kell itt megemlékeznünk magas védnökeinkről, kik a Szent-István-Társulatot hűveknek ajánlották, a lelkeskedő papságról és Társulatunk egyéb buzgó apostolairól, kik tagokat gyűjtöttek. De most kérjük azokat, akik eddig nem mozdultak meg, fogjanak ők is a munkához. Rendes tagjaink száma apadóban van, s ha a pártoló tagok száma a múlt évben a tizenegyezret valamivel fölözi, ez kezdetnek elég szép és biztató, de távolról sem annyi, hogy itt meg lehetne állapodni. A szlovének és horvátok számára fömálló hasonló intézmények (Szent-Hermagoras-Társulat Klagenfurtban és Szent-Jeromos-Társulat Zágrábban) hatszor annyi taggal rendelkeznek, a német Szent-József-Társulatot nem is akarom említeni, mert a német katolikusok számarányát tekintve 120.000 tag még nem mond annyit, mint e kisebb nemzetek szép buzgólkodása.

Bátran reméljük, hogy Maria országában a kath. népirodalom terjesztése nem kevésbé buzgó apostolokra fog találni.

Jól tudjuk azt is, hogy Társulatunk iránt még egyéb remények is fűződnek. Várják tőlünk a keresztény szépművészetek kultiválását és terjesztését, a hitbuzgalmi tárgyak kolportálását stb.

De mielőtt működésünkben tovább terjeszkedhetnénk, szükségünk van először arra, hogy szervezetünk megerősödjék és életrealitását kipróbálja.

A tananyag és a nevelő tanítás.

II.

Manapság mindenfelé azt hangoztatják, hogy mennyire fontos, hogy a népiskola nagyobb munkát fejtsen ki a nevelés érdekében. Hogy ezt megtehesse, ahhoz egyik tényező bizonyára a tananyag milyensége és mennyisége.

Milyen is legyen a nevelés szolgálatában álló népiskola?

Legyen az a szó szoros értelmében *elemi* iskola: legyen minden mozzanata igazán nevelő tanítás. Tanítson helyesen gondolkodni, helyesen beszélni, olvasni, írni és számolni; a többi anyag csupán keret legyen mint ismeret és célja a nevelés. Ha valóban a jelennek, a jövőnek akarunk nevelni, ne a látszatra dolgozzunk. Életre ébreszteni minden növendékben minden emberi tulajdont, úgy-

¹ *Système de politique Positive, Dédicace.*

² *Take away thought and monotony becomes the oader.* Theod. Merz. *History of European Thought in the XIX. Century.*

hogyan megtalálja valódi helyét a társadalomban, saját enjén kívül tudjon élni egy szebb, nemesebb, magasabb célért és folyton tökéletesedjék! Ébreszteni az érzőbetséget, hogy az igazat ne csak fölismernje, hanem szeresse is. Ébreszteni az akaratot, hogy az ember egykor jellemes lehessen, ne éljen meghasonlásban önmagával, ami is azt kövessen. A vallásos érzület ápolása és általa az erkölcsi fejlődése legyen a cél, azért ne a tudományos ismeretek rendszeres egészét tanítsuk, hanem a gyermekek erkölcsi fejlődésének alapját vessük meg az által, hogy *azt — és oly módon* tanítjuk a tanulóknak, amiből kénytelenek legyenek önmaguktól levonni azon erkölcsi törvényeket, melyek között majdan élniök és kötelességeiket teljesíteniök kell.

Avagy nem arculesapása minden módszeres eljárásnak a mai sok helyen csupán az értelemmelküli emléztetésre szoruló hittantatás, amely emléztetésnek sok esetben meg a biblia is adataja lesz, amelynek történeteinek remekebb, képzőbb, érdekesebb és tanulságosabb történeteket képzelni sem lehet. Ha valami, hát e történetek szolgálhatnak arra, hogy általuk a vallásos erényt fejlesszük. Ha ezt elértük, kiaknáltuk teljesen a leghatalmasabb nevelési eszközt.

Nem azt mondom, mintha teljesen ellehetnének az emléztetés nélkül, de hogy folytonos harc után — 214 — kérdés szóról-szóra való eldarálása legyen a bekezdés feltétele, az mindennel inkább, csak a szeretet vallásával nem fér össze. Ne a szavak, hanem a tettek, ne csupán az elmélet, hanem a gyakorlat is és ezek által a vallásos nevelés megvalósítása legyen a végső; ne legyen a vallás munkánkban a tétő csupán, hanem legyen az egyúttal alap is, amelyre munkánk fölépül, hogy ennek eredménye: »Istentől, Istennel és Istennel» legyen.

Különösen azontárgyak erkölcsi és jellemképző hatását használjuk föl teljesen, amelyek érzelmeket, vágyakat, indulatokat keltenek. Ilyen elsősorban a történelem, ha nem rendszeres egészet nyújtunk, hanem annak kimagasló alakjai által az erkölcsi világrendet tükröztetjük vissza, hogy lássa a gyermek, miszerint előbb-utóbb a jóval jutalom, a bűnnel pedig bünhődés jár. »Az erkölcsi nevelés feladata — mondja Huxley — hogy ilyen feladhatatlan eszmétársításokat teremtsen, hogy ép oly szívében egyesítse a gonosz tettekről való utálatot a fájdalom és megálázás eszméivel és a jóselekedetét az öröm és nemesültség érzésével.» Legyen a történelem az, aminek Caró mondja: »A történelem az emberi nem lelkesedése».

Ami a felsőbb osztályokban a történelem, az sőt ennél több az alsó osztályokban a mese, a mondá. »Eine gute Erzählung — mondja Willmann — ist ein pädagogischer Schatz. In ihr liegt eine erziehende Macht, wie nirgendwo anders.» Mindazon kívül, ami a 6—10 éves gyermek nevelését közvetlenül teszi, a mások cselekedetének megítélése, észrevétele annak, hogy mi a jó, mi a rossz, mondom ezen kívül nem kevésbé fontos a mese, mert ezen korban a gyermek teljesen a

szuggeszció uralma alatt állván, amibe óriási fantáziája járul, oly módon fogja a mese által eléje tárt igazságokat megemeszteni, mint amint a csesemő változtatja át az anyatejet vérré. Az evés sine qua nonja az, hogy enni vágyják az, aki eszik; ha a teljes tanszabadságot, tudniillik azt, hogy akkor tanuljon a gyermek, amikor neki tetszik részben megvalósítjuk, akkor szellemi téren a mese lesz azon táplálék, amelyet megenni nem lehet, amely dacára, hogy folytonos éhséget idéz elő, mégis a tápszerek oly mennyiségét tartalmazza, mint semmi más.

S mi az oka, hogy ily nevelési eszköznek nem jut megfelelő tér a gyermek nevelésében?

Ismét a tananyag mennyisége. Hisz sokkal előrébbre való, hogy az első osztály úgy a kis-, valamint a nagy betűket ne csak hibátlanul olvassa, hanem szépen írja is. A második osztályról pedig meg vagyunk írva, hogy annak boldogsága attól függ, hogy tudja-e minden gyermek, hogy »a ló rug» állításban »ló» az alany, »rüg» pedig az állítmány.

Vajjon a természetrajz, természettan minden porszemé, nem-e Isten mindenhatóságának fényes bizonyítéka?

Szánalmas mosoly kél az ember ajkán, amikor a mai fölvilágosodott kor e nemű tankönyveire es tanítására gondol.

Egy gyermek, aki a vonzerőt feszegeti, s vele szemben Newton, aki ugyanerről azt mondja: »Kell valaminek lennie, ami két egymásra vonzerőt gyakorló test között azon viszonyt létesíti, melyet vonzásnak nevezünk. De mi az a valami? Azt nem tudjuk» — mutatja, hogy hova fejlődött a mai modern elemi iskola. Eberhardt János.

Házi gyógyszer-tár az iskolában.

Ne ijedj meg, kedves olvasó, nem akar ez új teher lenni számodra. Távol áll tőlem annak gondolata és nem tartozom azok közé, kik a tanítótól azt kívánják, hogy egyben orvos, patikus, kosárkötő, úszómester is legyen. Legyen a tanító mindenekelőtt tanító, éljen hivatalának s szeresse azt. A népnevelés tág és határtalan mező, van ott mit munkálkodni, ne akarjunk hát még sok mást is a tanítóra bízni, mert aki sokat markol, keveset fog.

Tehát mi lesz a gyógyszer-tárral? Azt hiszem, nem tévedek, ha azt mondom, sokan vannak, akik már is megértettek vagy legalább gyanítják mondanivalóm célját s megértve helyesléssel fogadják a fölvetett témát. Minden iskolában, óvodában, menedékházban, hol sok a gyermek, napoként fordulnak elő kisebb-nagyobb sérülések, melyek rögtöni és pillanatnyi segílyt kívánnak, hogy a nagyobb bajnak eleje vétsék. A gyermek a maga mozgékonyágával, ugrálási, mászkálási természetével egyrészt társaival való torzsalkodás folytán másrészt mintegy keresi a sebesüléseket, elesik, neki megy falnak, fának. Sőt a torzsalkodás

kodás eredményei komolyabbak is, főleg a nép gyermekei között. Útés, verés, sőt szurás nem egyszer kényszerít bennünket igénybe venni a fegyelem erősebb eszközeit. S ha ez ilyenkor helyen való is, még mindig nem elég a sérültet ért baj szanálására, esetleg a nagyobb baj elkerülésére. Lordulhatnak elő balesetek tanóra alatt is, főleg kézimunkánál. A horgolótu beszúr a még ügyetlen ujjacskába, a kés, a rozsdás szeg a figyelmetlen gyermek kezébe. A gyermek sokszorosan van kitéve kisebb baleseteknek, mely esetekben pillanatnyi segélyt adni a tanítónak a föladata. Fővárosi kollegáink, jól tudom, nem jönnek zavarba. Van ott orvos minden sarkon. De a falusi, pusztai tanító nincs am e tekintetben sem oly kényelmes helyzetben mint fővárosi kollegája. Ha rögtöni segélyről van szó, azt eskis tanítójától várhatja a gyermek. A tanítónak ezen kötelessége amellett, hogy nem megszegyenítő teher, külön studiumot, póttanfolyamot sem követel. De üdvös haszonnal jár a gyermekekre, kik a tanítótól elsajátítván különböző esetekben az eljárást, p. o. a kötést, ha megnőnek, balesetknél úgy maguknak mint embertársaiknak hasznára lehetnek. Maga a házi gyógyszer-tár föllállítása pedig oly egyszerű és olcsó, hogy azt bármely község beszerezheti a maga iskolája számára. Mert mindössze is csak arról van szó, hogy egy faladában, melynek helye a tanácskozó vagy valamely iskolaterem, készen tartunk néhány egyszeri megmutatás után könnyen kezelhető műszert, azután néhány gyógyszer-tüvet mint csillapítószert, olyanokat, amilyeneket igen-igen sok háziasszony használ rögtöni segély-nél a családtagoknál és eselédknél, amelyek használata tehát semmi különös tanulmányt nem követel. A házi gyógyszer-tárt az orvos, körorvos, sőt akárhány paraszt asszony is összeállítja: de kaphatók készen is faláddal orvosi műszerek kereskedésében. Alább bemutatom a legegyszerűbb iskolai házi gyógyszer-tár tartalmát, mellyel a cséplőgépek, sőt a szodagyarak is kell hogy ellátva legyenek s amely az iskolai házi gyógyszer-tár jogosultsága mellett is bizonyít, minthogy a nagyobb baj elkerülhetésének szinte conditio sine qua nonja.

1. Szekrény az orvosszerek számára 2 korona 80 fillér. 2. Egy üveg karbolos víz 1 korona. 3. Egy palaek Hoffmann-féle esőpek 60 fillér. 4. Egy csomag karbolgyapot 60 fillér. 5. Egy csomag 10% jodoform-gaze 1 korona. 6. Egy tegely vase-lin 30 fillér. 7. Egy olló 2 korona. 8. Egy porcel-lán-tál 2 korona. 9. Két ivópohár 30 fillér. 10. Két szivaes 2 korona. 11. Két darab szappan 20 fillér. 12. Egy genyészés 1 korona. 13. Egy üveg vér-esillapító vashalvagys gyapot 1 korona. 14. Egy csomag Bruns-gyapot 1 korona. 15. Három törül-köző 3 korona. 16. Két tekeres angol növény-tapasz 60 fillér. 17. Egy liter erős ecet 40 fillér. 18. Egy üveg sósborszesz 80 fillér. 19. Egy vértelenítő készülék 4 korona. Összesen 23 korona 60 fillér.

Igen természetes, hogy ott és annyiban, ahol

és amennyiben a község vagy város viszonyai engedik, ezen iskolai házi gyógyszer-tár ezen viszonyoknak meg a gyermekek számának s így az esetleges baleseteknek is megfelelően teljesebb berendezésü is lehet, amint teljesebb ezen iskola fölszerelése más tekintetben is.

Bövebben azt hiszem nem szükséges meg-okolnom az iskolai házi gyógyszer-tárak fontossá-gát és szükségességét, mert könnyü azt bebizonyítani néhány sorral is. Aki pedig bebizonyítva látja az eszme jogosultságát, az ne himezzehámozzon, mint már oly sokszor, hanem akarjon is egyszer s ne várja, hogy csinálja meg előbb a szomszéd. Az iskolai év vége felé minden iskola-széknek van gyűlése, tegyen a tanító erre vonat-kozó indítványt, ha elvetik az indítványát, meg-tette kötelességét. Meg vagyok azonban győződve, hogy lesz nagyon sok iskolaszék, mely még a nyár folyamán gondoskodnék, hogy az új iskolai év egy házi gyógyszer-tárral nyitassék meg. Azon esodálkozom csak, hogy eddig nem állítottunk iskolai házi gyógyszer-tárakat.

Küllöd.

Eifried Ágoston.

HIVATALOS KÖZLÉSEK.

Fölvivas. *Fölvivas az orsz. kath. tanítói segély-alap által adományozandó ösztöndíjak és segélyek tárgyában.* Az «Országos Katholikus Tanítói Segély-alap» mindazon t. Tagjait, akik az alapszabályok 8. és 15. §§-ai értelmében jogosítva vannak ösztöndíjak, vagy segélypénzek adományozása iránt folyamodni, van szerencsém ezennel föl-kérni, hogy kellően fölszerelt folyamodványokat az alapszabályok 18. §-a szerint az alapgyűjtő-bizottság, vagy a kerületi tanfelügyelői hivatal útján f. évi július 15-ig az illető fötisztelendő egyházmegyei hatósághoz betérjeszteni sziveskedjenek. Tájékozásul tisztelettel megjegyzem, hogy a középponti bizottság határozata értelmében a folyamodványt, a benne foglalt adatok és indokok hitelesítése végett alá kell iratni az ille-tekés plébániai hivatal által. Ezen hitelesítés sem községi, sem működési bizonyítvánnyal nem helyettesíthető. Ami a melléklendő iskolai bizonyít-ványokat illeti, tekintettel arra, hogy a középponti bizottság ülése csak augusztus utolsó napjaiban tartható és így a folyamodványok elintézése az iskolai beiratások idejéig alig eszközölhető, leg-célyszerűbb hiteles másolatokban becsatolni. Ké-rem egyúttal a t. Tagokat, hogy az új tagsági könyvecskéket, amelyek a folyamodványhoz csato-landók, megszerezni sziveskedjenek. Tudatom továbbá, hogy segélyben csak azon t. Tagok részesülhetnek, akik legalább három év óta nem élvezték az alap jótéteményét. A folyamodványban, azért is világosan megemlíteni kérem mikor és minő szegélyben részesült a folyamodó; esetleg gyermekei élveznek-e és minő ösztöndíjat. Végül a t. Tagok érdekében kiemelendőnek tartom, hogy azok a folyamodványok, amelyekhez tagsági könyvecske nincs mellékelve; továbbá amelyek

nem az egyházi hatóságok útján, vagy a kitűzött határidőn túl érkeznek be, nem fognak figyelembe vételti. Esztergom, 1905. május hó 1. *Dr. Walter Gyula*, az Orsz. Kath. Tanítói Segélyalap központi bizottságának elnöke.

EGYESÜLETI ÉLET.

Meghivas. A *nyitrai római kath. tanítók egyesülete* tavaszi közgyűlését folyó évi június hó 6-án d. u. 3 óratól kezdődőleg, a n.-bellezi fürdőhelyiségben fogja megtartani, melyre az egyesület rendes tagjait, valamint az igentiszelt tanítványokat van szerencsém meghívni. Tárgyszavak: 1. Megnyitás. 2. Az előző közgyűlés jegyzőkönyvének fölvétele és hitelesítése. 3. Új tagok felvétele és az elhívottak torlése. 4. Értekezés: «A magyar nyelv sikeres tanítása és a direkt módszer». Előadó: *Regezy Géza* nagybassányi tanító. 5. Az értekezésben kifejtett irányelvek fölötti észmeesere. 6. Indítványok tétele. 7. A folyó évi őszi közgyűlés helyének és idejének meghatározása. 8. Az előre bejelentendő értekezletek, gyakorlati tanítás stb. előjegyzése. 9. Hatalékos tagdíjak előzetesen betétele. Kelt Nyitra-Koloson, 1905. május 18. *Massányi János* egyesületi elnök.

Meghívó. A *Ferencsi, vígondult aesp. ker. róm. kath. tanítók körén* I. évi június hó 5-én délelőtt 10 órakor *Cserehan* közgyűlést tart, melyre a kör I. tagjait és tanítványait az alapszabályok VIII. §. 2. pontja értelmében tisztelettel meghívom. Kelt Felső-Szuzsón, 1905. május 20-án *Balogh József* kántortanító, körelnök.

Tanítói gyűlés. A küküllői esperesi kerület róm. kath. tanítói egyesület tavaszi közgyűlését Székely-Szallásan május hó 16-án tartotta meg *Verecs Lajos* esperesiplébános úr elnöke mellett. Szentmise után a róm. kath. iskolában *Favaszki Aron* helybeli kántortanító úr az *égi festékről*, *Hadnagy Dénes* bordosi kántortanító úr a *mellékéről* tartott mintatanítást. Elnök megnyitójában különösen hangsúlyozta a tanítók egyesülésének szükségét, mert közös munkálkodással oly célokat közelethozhatunk meg, melyek külön elérhetők sohasem volna. Majd bemutatta *Török Miklós* magyarországi kántortanítót, mint az egyesület új tagját. *Humbel Nándor* székelyi kántortanító úr a vidéken szokásban levő kántori teendőkről és egyházi ének és zenéről tartott fölvitást. Ezen fölvitások körében kiterjeszkedett röviden a tanítói fizetés rendezésére is: nézete szerint ez a kérdés úgy volna méltányosan megoldható, ha az összecsatolt kántortanítói fizetés kiutóváltásával a tanítói fizetés egészítetnek ki a törvényben megállapított minimumra; a fennmaradó kántori fizetéssel azután jutalmaztassék a tanító kántori működéséért. A fölvitást megváltás végett *Sándor Imre* szentdemetri kántortanító vette át. A kath. tanítók segélyalapja vezetőségétől küldött felhívás tárgyalatván, határozatképen kimondatott, hogy az egyesület mint eddig, úgy ezután is tehetsége szerint mindig támogatni fogja az alapot, hogy a maga elé tűzött nemes és magasztos feladatainak minél inkább eleget tehessen. Ezután az erdélyi kántori alapról folyt élénk eszmecsere; határozat azonban ez alkalommal nem hozatott. Az erdélyi római kath. tanítóegyesületek szövetségének irata tárgyalatván, annak közgyűlésén való megjelenésére *Sándor Imre* szentdemetri kántortanító kérevelt föl. *Humbel Nándor*.

IRODALOM.

Mária-legendák. (A magyar Hútság számára írta *Dedek Crescens Lajos*. *Udvargy Géza* eredeti rajzaival. A Szent-István-Társulat kiadása. Ára 2 korona 40 fillér.) A gyermekmesék alakjában igen szép és kedves legendákat írt «Mária-legendák» címen *Dedek Crescens Lajos*. E legendáknak a meg jobb tündérmesék fölött is megvan az az előnyük, hogy nem engedik a gyermek lelkébe savanyozni azt a pogány világnézetet, a mely sok regében

és mesében mai napig is megvan s ezen a nyomon, ugyanabban a szellemben, — ellentétben a nagy mesék tendenciátlanságával. — egyre-másra gyártják modern meséitök is a gyermekolvasmányokat, mintha kereszténység nem is lenne a világon, hanem még mindig a görög panteizmus uralkodnék a világon. A Mária-legendákban szépen domborodik ki a keresztény világnézet is, a gondviselés vezető lelke. A csodás részletek csak csillogó szárnyai annak a mely gondolatnak, hogy újjamkat az isteni hatalom igazgatja, hogy égi partifogónk, a mindennek közül Jézus anyjánál kiválasztott Szűz az isteni kegyelem-től fölruházva jár közben azokért, a kik szeretik. Ne légy elbizakodott, légy türelmes, légy jámbor, iparkodó, higgy és remélj. . . Ezek az intelmek feyéből. Ol legenda van a kötetben. Az első, az «*Élelmentő érem*» hőse egy kalandos természetű fiú, akit a szűz Máriaiban bizo hoga talál meg a feyvegató nyveszot perében s visszavezeti őt a szerető szülők karjába s az illuzióktól menti eltebe. A két gyermek alakja igen kedves. Színes, eleven, de nemcsak ebben, hanem a következőkben is a leírás, a mi azt mutatja, hogy *Dedek* igen olyan méltón állhatna a kiválóbbak közt a szépirodalom terén is, mint ahogy a történelmi irodalom művelői között áll. Bizonyítja, hogy nemcsak helyen való a komolyabb irodalmi fajok művelőinek, ha a gyümölcsös kertből kilépnek s a virágos mezőn is szorakozást, üdülést keresnek; hanem meg szükséges is, mert a szépirodalom megnevesíti sülusukat. Annál jobban hallhatnak szívesebb tollakkal, ha komoly témákat adnak elő. A tudományokat nem is lehet a régi iskolák fészkes homályosságával népszerűsíteni: s mióta a tudományos irodalomban is keresztül tört a stílus eleganciájának olve, a közönség is jobban érdeklődik iránta, de az írök is művészielbék lettek. A második, a «*Mária-gyermek*» fanatiztikusabb. Egy kíváncsi leány büntetését, de egyszersmind rondatlan szive fölmagasztulásaul boldoggá telelet adja elő a napkeleti mesék csillogó formájában. Az elsőnek emiltett a Fertő vidéken, a második Esztergom vidéken és a Kárpátokban játszik. A harmadik, az «*Irgalmasság anyja*» a Bakonyba és a Balaton mellé vezető olvasóját s megismeretli vele a tatárjárás nyomorúságát. Hőse Gyuri, a kis halász, a ki szüleivel a tatárok elől a magyarok királyával együtt az Adriai-tenger mellé menekült. S itt fogalmat nyer a gyermek a tenger gyönyörű világáról és Spalatóról. A «*Héthársi udvarház lakói*» a nyitrai Zóbor-hegy oldalában laknak. Három leánynak változó sorsa gombolyodik le benne. A «*Látogatás a szűz Mária kertjében*» Vácán és a mai Budapest helyen játszódik le. Ebben a növények megismerésére és szeretetére is kap egy kis öszfózzest a zsege olvasó. Belefőnyja ügyesen *Dedek* a tejút regejét is: a mi szép és kellemesen igazgatja a fantáziát. A szűz Mária kertjének leírása pedig az Eldorado mása. Ez is jó gondolat. Ez a legenda, amely voltaképen álom, talán a legsikerültebb a kötetben. Vizsgai tanulmányul melegen ajánljuk az intelmek elűjarónak, igazgatónak szives figyelmébe. Megrendelhető Budapest, IV., Kecksméti-utca 2. a Szent-István-Társulat könyvkereskedésében.

VEGYESEK.

A hercegprímás jubileuma. Május 26-án volt ötven esztendeje, hogy *Vaszary Károlt*, Magyarország hercegprímását pappá szentelték. E nevezetes és ritka évfordulót megünnepeli az egész ország öszinte szeretettel. Az agg főpap üdvözlőinek sorában ott van a király és a pápa, akik üdvözlő levelet küldtek a hercegprímásnak. A király levele így szól:

Kedves *Vaszary Bibornok!*

Öszintén sajnálom, hogy áldozásának félszázados évfordulója, tekintettel gyengélkedő egészségi állapotára, nem lehetett a magyarországi katolikusok tiszta örömmépe. Eminenciád személyében Velem együtt az egész ország a béke apostolát, a keresztényi szeretetet, a jámbor és hazafias főpásztor mintaképet tiszteli és számtalan szükölködő áldja a bőkezű jótét: mindnyájunk hó óhaj-

tása leh
az isten
javára
Kelt

I. d. v.

A páp

Ked

Miv

ötvene

és jóin

noha el

fűnk. C

téged u

kivonat

óhajtu

gyöngé

hess so

nyei ad

szerete

az Urb

Kel

dik esz

A

jubilan

minisz

A

cimű l

soakal

a szab

hittele

ezzel

tanító

nyugd

beszél

A min

ban C

irnok

éve le

nyeg y

még t

én me

kedve

áll a

szolg

erden

vözlő

az a

gye

járul

nelkü

mat,

tanító

pötü

dja

letett

az el

1849

bads

egyik

nyitv

az e

erős

tövé

sok

dása

a gy

den

volt.

Eger

nos.

tani

mit

friss

gató

1

lon

tása tehát, hogy egészségét mielőtt teljesen visszanyerve, az isteni Gondviselés Eminenciáját az egyház és a haza javára és dicsére még évek hosszú során át tartsa meg. Kelt Bécsben, 1905. május 24-én.

Ferenc József s. k.

Üdvözlő iratot küldött a jubilánsnak X. Pius pápa is. A pápa őszentsége üdvözlő irata így hangzik:

Kedvelt Fiunknak üdvöt és apostoli áldást!

Mivel értesültünk, hogy a napokban áldozópapságod ötvenedik esztendejét töltöd be, nem akarjuk szeretetünk és jóindulatunk nyilvánításának ez alkalmát elmulasztani, noha eléggé ismeretes lehet előtted irántad táplált érzelünk. Örömmel járunk tehát hozzá üdvözlőnkkel a téged ünneplők köszöntéséhez, jókívánatainkat a mi jókívánatainkkal tetvezve. És midőn ezt tesszük, különösen öhajjuk, hogy a betegségből, melyben — mint halljuk — gyöngékedel, mielőbb felépülve, jó egészségnek örvendhess sok éven át a gondjaira bízott nyáj üdvére. A menyeyi adományoknak és atyai érzelűnknek záloga gyanánt szeretettel adjuk rád, kedvelt Fiunk, apostoli áldásunkat az Urban.

Kelt Rómában, 1905. május 16-án, papságunk második esztendejében.

X. Pius pápa.

A magyar királyi kormány is küldött üdvözlőlevelet a jubilánsnak és külön üdvözölte Berzeviczy Albert kultuszminiszter úr is.

A kath. tanítók nyugdíjáról levén a «Népvelő» című lapunkban szó, eszembe jutott, hogy Vas vármegye sokkal nemesebben gondoskodik megyekatonáiról, mint a szabadelvűpárti magyar kormányok 36 év óta az ú. n. hittelekezeti tanítókról. A kántori jövedelmet, persze ezzel együtt a harangozó és sekrestyési «bér»-t is, tanítói fizetésnek minősíti a böles kormány: de mikor nyugdíjról van szó, akkor a «külön» tanítói jövedelemről beszél. Ennél igazságtalanabb eljárást nem látott Európa. A minap is utaztam a magyar királyi vasuton, egy kúpeban ültem derék főszolgabíránkkal, egy járásbírói úrnokkal és egy vidéki állami tanítóval, aki még csak egy éve került ki a képzőintézetből. Az úrnok is fiatal ember, negy polgári osztályt végezett s nekem ezelőtt 6—7 évvel még tanítványom volt. Ezek az urak féljeggyel utaztak: én meg, aki 39 év óta állok a haza szolgálatában, ily kedvezményben dehogyan részesülhetnék! Nohát úgy áll a dolog, hogy Vas vármegye Pék András vármegyei szolgálat 36 évi szolgálata után évi 736 koronával «megérdemelt nyugalomba helyezte». Szívem mélyéből üdvözlöm vármegyém közigazgatási bizottságát és valóban az a derék vármegyekatona, aki 36 évet töltött el a megye szolgálatában, megérdemli, hogy tisztességes évi juttatást kapjon s hátralevő napjait nagyobb gondok nélkül tölthesse el. Nem régen nyugdíjazták szomszédomat, a 79 éves Tomaskó János nyugéri róm. kath. kántortanítót is. Szerencséje urambátyámnak, hogy két korpülékben részesült már, mert különben nem rúgna nyugdíja 800 koronára! Tomaskó bátyánk Pápan született 1825-ben; Keszthelyen végezte a költészeti osztályt, az elemi tanítókat képező királyi intézetbe Érsekújvárott 1849-ben járt, jeles oklevelet kapott. A 1848/9-diki szabadságharcban mint honvédmester szolgált. Jellemző egyik szolgálati bizonyítványa, mely így hangzik: Bizonyítvány. Tomaskó János, ki 1852. évi Szentgyörgy napján az egervölgyi tanítói állomásra jött s rendszerint meg erősítve itt ez ideig, azaz 1858. okt. 19-ig, noha a hegy tövében a részegeskedésre és ezzel járó kicsapongásokra sok alkalom kínálkozott, erkölcsileg magát kitünően, példásan viselte, a községben senkivel soha nem civakodott, a gyermekekkel szelíden bánt, a tanórákat rendszerint minden telbennyáiban megtartotta, elüljárói iránt fejhajtó volt, magát a felsőbb rendelvényekhez alkalmazta stb. Egervölgyön okt. 19-én 1858. Omischl Mátyás s. k. plébános, 1858-tól fogva Tomaskó úr Nyugériben volt kántortanító és most elvezi a tisztán tanítói fizetés után kiszámított nyugdíját. Az Uristen éltesse őt erőben és állandó friss egészségben sokáig! *Barabás György*, sárvári igazgató-tanító.

Helyreigazítás. Lapunk múlt számában a 164. oldalon *Rész Mihály* helyett *Oó Mihály* olvasandó.

A hercegprimás adományai. Vaszary Kolos hiboros hercegprimás aranymiséjének ünnepe alkalmából a Szent-Inre kollégiumnak 20.000 korona alapítványt adott. A nagylelkű adomány híret ma kapta a kör elnöksége, mely hálás és lelkes örömmel értesítette a tagokat a hercegprimás ezen bőkezű adományáról. Az összes kegyes adományok pedig, melyeket a hercegprimás ez alkalommal tesz, amint halljuk, 300.000 koronát tesznek ki.

Szerkesztői üzenetek.

B. F. Közzétettük. — **H. S.** Beérkezett. A korgyűlésekről nem adhatunk oly terjedelmes tudósítást, mint egyesületi közgyűlésről. — **R. N.** Előbb tájékoztatást szerzünk, csak azután felelhetünk. Az említett kérelmet a legmelegebben támogatni fogjuk. — **Sz. F.** Beérkezett. Félhasználjuk. — **Sz. T.** Rendbehoztuk. Minden valószínűség szerint úgy eshetett meg a tévedés. — **W. Jóni** fog. — **V. K.** Levélben felelünk: részletes utasítást adunk, mert ha a nyugdíjintézetnek tagja volt, akkor remélheti fölvetését. — **W. M.** Az ily kérdések eldöntésére az egyházi főhatóság illetékes. Az iskolaszék útján kérje a döntést. — **Zalai.** Egyszerűen a borítékra írja: *Tanúgyben. Portmentes.* — **H. A.** Levelét áttettük a kiadókiváltalhoz. — **Sz. G.** A lehető leggyorsabban kérje vissza rendes folyamódványban a felvétel iránt benyújtott kérvényét: mert ha kivetették az összeget, akkor már meg kell hogy fizesse. — **B. V.** A rendelkezésnek eleget teünk. — **R. N.** Levélben felelünk. Több levélre a jövő számban válaszolunk.

Felelős szerkesztő: **Ember Károly.**

Róm. kath. német-magyar okl. tanító, kántorságban teljesen jártas, szerény föltételek mellett a szünidőre, mielőbb, helyettesnek vagy nevelőnek ajánlkozik. Tanító, postrestant Bieske, Fehér megye. 170 1-1

Orgonaépítési műintézet.

Rieger Testvérek

villamosgépekkel berendezett cs. és kir. udvari orgonagyára

Budapest, VII., Garay-utca 48.

cs. és kir. udvari szállítók, a Sentsir lovagja, a Ferencz Jozsef-rend lovagja.

A párisi és becsi világhírlapokon stb. helyről kitüntetve.

Legolcsóbb árban és kedvező fizetési föltételek mellett kiváló tiszta legyomású csőrendszerint (pneumatikai) tartós, nemes hangú orgonákat szállít. 30 év óta 480 orgonát szállított. Mindennemű orgonajavításokat és hangolásokat a legmérsékeltébb árban és telkiismeretes pontossággal teljesít. Orgona jókarban tartása mérsékelt árban elvállaltatik. Tervezetek és rajzok kívánatra díjtalanul.

A Szent-István-Társulat kiadványai.

Ujdonságok.

Irodalomtörténeti olvasmányok. **Mária-legendák.**

I. Szemelvények a Margit-legendából.
Bevezetéssel és magyarázatokkal ellátta
Bartha József dr., állami fogorvos, tanár.

Ara füzve 80 fillér. Ara füzve 80 fillér.

A magyar ifjúság számára írta *Dedek
Crescens Lajos, Udvary Géza* eredeti raj-
zaival. Az esztergomi egyházi főhatóság
4572-1904. szám a. kelt engedelmével.

Díszes vászonkötésben ára 2 kor. 40 fillér.

József Egyiptomban. **RÁKÓCZIÉRT!**

Bibliai dráma 3 felvonásban Mehul ha-
sonnevű operája után. Írta *Schubert
József*. Az eredeti szöveggel együtt egybe-
votve fordította *Kördi Aurél*, oszt. ta-
nár Egerben.

Ara felvászontsb. 80 fill. Ara felvászontsb. 80 fill.

Regényes színmű három felvonásban.
II. Rákóczi Ferenc korából. Írta *Erbösi
Károly*.

Ara füzve 80 fillér. Ara füzve 80 fillér.

Családi Regénytár.

Legutóbb megjelent három kötet: a 41., 42., 43. szám. **A műlovas leánya.** Regény három kötetben. Írta *bárá Brackel
Ferdinande*. Fordította *Rada István dr.*
Másolva kiadás. Ara kötve 3 korona. A Családi Regénytár eddig megjelent kötetei közül bármelyik
külön is kapható. Egy kötet ára 1 korona.

A domonyi éjjeli mise. **Képek a finn nép életéből.**

Írta *Gubucz Lajos*.

Népirat 222. szám.

Ara 10 fillér.

Ara 10 fillér.

(Néprajzi tanulmány.) Írta *dr. Bán Aladár*.

Képekkel. A Szent-István-Társulat tud.
és irod. osztályának felolvasó üléséről.

Ara 1.50 korona

Ara 1.50 korona.

Az ember eredése, faji egysége és kora.

Képekkel.

Írta *Platz Bonifác*.

Ara 5 korona.

Az ifjúsági iratokról, melyek vizsgai jutalomkönyvekül különösen ajánlatnak,
külön jegyzék jelent meg, mely jegyzék kívánatra azonnal megküldetik.

———— Kaphatók ————

A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT

könyvkiadóhivatalában

Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 28.

könyvkereskedésében

Budapest, IV., Kecskeméti-u. 2. sz.